

От Пепеляшка до Ледената кралица

Вера Млечевска

Няма как да пиша този текст от друга позиция.

В края на 90-те години атмосферата на очакване за едно благоприятно бъдеще, което предстои беше изпълнена с жадно любопитство към всичко ново и донесено с вятъра на промяната от външния свят (от стари кубинки на немския Вермахт до посрещане на извънземните на летище Щъркелово). Когато се говори за рязката комерсиализация на Източния блок след падането на Берлинската стена и за това, как доброволно сме изпуснали колективния дух и социалните придобивки в полза на цветните опаковки от Запада¹, се забравя, че хората в тази част на Европа копнееха за свобода и желаеха коренна трансформация на живота. И този копнеж по свобода се заяви във всички сфери на обществения живот.

Това беше и времето, в което образа на не-хетеросексуалните хора се разкри в публичното пространство. В цяла една епоха различната сексуалност беше просто невидима. Ако някога научавах за съществуването на хомосексуални, педерас'и или травестити, това беше чрез *Българска енциклопедия* в 5 тома на буква "X", "П" или "Т". В реалността такива хора бяха невидими. Първият публичен образ за мен специално беше свързан с агоничната смърт на Фреди Меркюри в следствие от синдрома на СПИН. Неговата смърт и последни дни бяха богато отразени по Националната телевизия. И макар "Куин" и Фреди да бяха добре известни, изведнъж неговата сексуална ориентация и болест промениха образа му на рокендрол звезда и въведоха в България две трудни за обществените норми теми.

През 90-те по телевизионните екрани се появиха мъже, преоблечени като жени. Това се случи някакси естествено. Тогава се наложи и унисекс модата, имаше парфюми и дрехи унисекс, жени

---

¹ Keti Chukhrov, "The Socialist Past," in *Atlas of Transformation*, eds. Zbynek Baladrán and Vit Havránek (Prague: JPR Ringier and tranzit.cz, 2010), 596.

с много къси коси и мъжко облекло или момчета и момичета с къси коси, боядисани в много ярки цветове и пиърсинг, които изглеждаха почти еднакво. Отдавна присъстваха лицата на Дейвид Боуи, Робърт Смит и Фреди Меркюри. В модата навлизаха все повече минималистични, андрогенни модели, може би подхранвани от футуристични фантазии за едно космическо унисекс общество. Това преливане от женски в мъжки образ и обратно беше част от тренда по това време.

Клуб “Спартакус”, както и проходащият тогава развлекателен сектор, бяха от съзидателните енергии на 90-те. Въпреки, че това бяха мутренските години, анархията и агресията оставаха отвън, завардени от строгият фейсконтрол на входа на клуба.

Озовах се в “Спартакус” покрай приятели някъде близо 20 годишна. При най-първото ми посещение, когато очаквах да попадна в почти секретно общество, отдадено на разврат и перверзии се оказах всъщност в клуб, който се пръска по шевовете от танцуващи и веселящи се хора с всякаква ориентация. Затова не може да се каже, че “Спартакус” беше точно гей клуб.

Напротив клиентелата ще да е била по-скоро смесица от т. нар. “разкрепостени хора” (може би днес щяха да бъдат обявени за “соросоиди”) или иначе казано хора от творческите среди от телевизията и т.нар. хай-лайф, както обича да го нарича Евгени Минчев, студенти от академиите по изкуства и креативните индустрии, които бяха дошли основно заради купона.

90-те за мен съвпадаха с едно време, в което аз самата се повличах по различни моди, идентичности. Моята позиция е на зрител, който не изпитва друго, освен естетическо чувство, лишено от желание към красивите създания, които излизаха на сцената на “Спартакус”. Макар че сравнявах със съперническо око, какво не им е като на жена: дали раменете, дланите или лицето. Лицето винаги е лъжовно с толкова грим, но някои кралици имаха наистина твърде очертани скули и брадичка. Завиждах им за тесните ханшове, но пък чувствах превъзходство в гръдната обиколка, при това с моите девически размери. Представях си дали може този образ да заблуди, че е жена, ако си купува хляб от супермаркета.

За мен драг куин кралиците представляваха мъже, които искат да бъдат жени и поради тази моя заблуда се съпротивлявах срещу такива преувеличени образи на жена. Нещо, което аз чувствах, че не съм и изобщо дори се питах, кога в живота си една жена се превръща в това.

Разбира се още като дете многократно бях пробвала да обличам дрехите на майка ми, да обувам обувките с ток и да се гримирам с всичките и гримове, понякога и наведнъж, да влизам в ролята на пораснала жена и да си представям, че ще изглеждам така. (По-късно всъщност носех много от дрехите на майка ми, поради липса на нормална конфекция през 90-те.)

Но никога не можех да стигна до този толкова пищен образ на жена. Това превъплъщение ми изглеждаше нереално: социално и психологически. Като започнеш с обувките на такъв висок ток, количеството грим, късите и толкова декорирани рокли и поли, тежките аксесоари и това наперено фръцкане на сцената. Именно в този момент си даваш сметка колко неистински, преувеличен и перформативен е образът на жената, който те създават.

Урсула ми се струваше гигантска жена – велика садистична кучка, която извършва същинските си деяния извън сцената. Едва много по-късно си дадох сметка, че това отчасти се дължи на дрехите, с които се появяваше – дело на Кристина и Константин. Все едно излиза от истински подземен мрак само на сцената на нощните клубове и на изгрев слънце се прибира отново в подземията. В един момент се дочу, че изпълнява някакъв номер с питон. Това само възпламени образа на властна вещица в съзнанието ми.

В контраст Мис Жулиета не се отличаваше от истинска жена на сцената – тип нежна сладурана. Винаги излъчваше нежност във всичко, заради меките движения, чаровната усмивка и разбира се тънки кости. Всъщност вероятно най-момичешкият образ, който изглеждаше съвсем естествен, сякаш винаги е била това крехко същество.

Историята на преобличането изглежда датира от късните 80-те години през формата на вариететните соц-програми, в които основно застъпени са мизансценът и хореографията. Елза Парини, Мис Бони и артистите от “Тамара найт шоу”, както и други артисти от това време,

развличат публиката с танци, Мис Бони дори изцяло прикрива, че е мъж. Публиката изглежда няма нищо против, дори когато е видно, че мъже танцуват с женски дрехи. Всичко е в духа на развлечението и купона.

Ако първите кралици са се сблъскали с оскъдицата и са създавали своите пайети от капачки за буркани, то през 90-те драг кралиците влязоха в периметъра на медиите, не без помощта на дизайнерите, които раздаваха щедро своята креативност и екстравагантни идеи. По това време имаше свободно преливане от мъжки към женски и от женски към мъжки идентичности или такива, които съвместяват и двете; като андрогинна и космична идентичност, техно футуристична, фантазно-мрачна с отънъци на садо-мазо, женско-фатална, амазонско властна и преувеличена карнавално-вариететна. Мариела Гемишева, Кристина и Константин имат принос в естетизирането и въплъщаването в тяло и образ на тези идентичности. Не може да се отрече, че и телевизията беше сравнително толерантна към този нов феномен на травестизма и водена от мотиви да представи преди всичко нещо интересно.

Когато драг куин културата навлезе в развлекателната индустрия, сякаш в резултат на дионисиева вакханалия, в която се сношиха безсрамно и пред очите на всички чалгата и драг културата, излезе отрочето Азис. Азис се харесва и на хетеро, и на хомо, на чалга аудитория, но ценен заради таланта му да пее, той е звезда и в същото време е презрян циганин-гей.

Този апогей на публичността на драг куин визията, обаче, се оказва твърде стряскащ и показан и постепенно се превърна в дразнител за хомофобски настроения. Възходът на националистическите партии, на словоохотливите защитници на християнското семейство и постоянното рецитиране на идеята за величествено народно минало събудиха прастарата ненавист към хомосексуалността. Публичният дебат сякаш застави всеки жител на държавата – от баба до бебе – непременно да има мнение по въпроса и гласно да го изрази. А представата за гейовете се илюстрираше почти изцяло от Азис. Най-мекият мотив срещу хомосексуалността е, че откритото ѝ показване е нередно. “Може да е гей, но да не ми се показва по улицата”. Звучи

като: “ако покаже, че е гей, ще съм принуден да покажа, че съм против, защото така изисква мнозинството”.

В допълнение: за възстановяване на нараненото национално достойнство бе посочван древният ни произход, доказателство, за което често служеха руините. Благодарение на най-качественото строителство в страната, което се оказа че датира от римско време, в Пловдив, София и другаде шовинистичното чувство се възроди. Отчасти гордостта си дължим на мащабното строителство, разгърнато се из нашите земи по времето на император Адриан, който понякога посещавал построените под негова директива театри и стадиони със своя любимец Антиной.²

Същевременно анти-гей настроенията кулминираха срещу провеждането на гей парад в Пловдив, който се оказа, че никой не е искал да организира. Така драг куин и изобщо гей тематиката сякаш постепенно беше снета от присъствие в общественото пространство, за да не тревожи общия вкус, който ставаше все по-податлив на консервативни настроения.

От друга страна в публично пространство навлязоха в обращение нови и нови понятия, от сложен научен регистър, които нюансират сексуална ориентация и поведение. Сякаш паралелно с хомофобията, дисциплинираното общество се превърна в общество на “разгласяваща се и разпръсваща се перверзия”.³ Човек трябва да изучи цяла плеяда от категории, за да намери своя собствен етикет.

В епохата на социалните медии или онова, което Пол Беатрис Пресиано предпочита да нарича фармакопорнографски биокапитализъм⁴, всякакви телесни трансформации са възможни. Драг кралиците могат да се трансформират във всичко, което пожелаят. (Несъмнено ще се генерират нови сексуални категории.) Да скулптират в силикон, хормони и да имплантират всичко необходимо за изграждане на своя сексуален корпус. Много от тях превърнаха телата си в

---

2 Robert H. Allen, *The Classical Origins of Modern Homophobia* (Jefferson, North Carolina: McFarland, 2006), 120-21.

3 Мишел Фуко, *История на сексуалността*, т. 1: *Волята за знание*, превод Антоанета Колева (София: Критика и хуманизъм, 2019), 72.

4 Paul B. Preciado, *Testo Junkie: Sex, Drugs and Biopolitics in the Pharmacopornographic Era* (New York: The Feminist Press, 2013).

продукт, който има своето обращение в социалните медии. Очевидно екранният образ замени почти изцяло реалното присъствие на изпълнителите. Днешните кралици са свели всякакъв шанс за провал до минимум. Те, заедно със своите колежки – млади момичета по бански, които киснат часове наред в надуваем басейн – се борят за внимание в интернет и продават фантазиите за своето тяло на онлайн аудиторията.

Еросът, който смесваше различни хора, привлечени от шоуто, пърформанса или купона на едно място е почти изцяло изфирясал от клубния и обществен живот. Различните сексуалности си стоят сегментирани по категории и не се смесват, освен в някой теоретичен текст. Едва партитата, организирани от Жулиета Интергалактика и събития като София куиър форум успяват да го призоват понякога и за кратко. И това е нещото, за което мога да мисля само с носталгия относно 90-те години, защото освен да заемаме политически позиции, да воюваме за права и да поставяме на дневен ред дискурсите на сексуалността, ние имаме нуждата да живеем и да се забавляваме.

COVID кризата само задълбочи тези тенденции. С още повече носталгия гледаме кадри от партитата на Блек Мадона с хилядите танцуващи едно до друго тела. Драг кралиците и техният безупречен имидж скъсаха пъпната връв със земята и полетяха в открития космос на интернет.